

Wyrok z dnia 19 lutego 2008 r.

II UK 100/07

Brak po stronie członka zarządu spółki z o.o. wiedzy o jej kondycji finansowej nie jest okolicznością świadczącą o tym, że niezłożenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania układowego nastąpiło bez jego winy w rozumieniu art. 116 § 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Myszka, Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 lutego 2008 r. sprawy z wniosku Jarosława S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o ubezpieczenie społeczne, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 października 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 30 października 2006 r. oddalił apelację Jarosława S. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 1 lutego 2005 r., którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 24 grudnia 2003 r., przenoszącej na Jarosława S. jako członka zarządu PHU V. spółki z o.o. odpowiedzialność za nieuiszczone przez spółkę składki na ubezpieczenie społeczne za okres od lutego 2000 r. do października 2000 r., a także na ubezpieczenie zdrowotne za okres od marca 2000 r. do paź-

dziennika 2000 r. oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od marca 2000 r. do października 2000 r.

Sąd drugiej instancji zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, zgodnie z którymi wnioskodawca pełnił funkcję prezesa jednoosobowego zarządu PHU V. spółki z o.o. w W. w okresie od 1999 r. do 28 października 2000 r. Przez okres od lutego 2000 r. do października 2000 r. spółka nie uiszczała składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Zadłużenia z tego tytułu wyniosły łącznie 59.278,09 zł. Egzekucja należności okazała się bezskuteczna. Sąd Apelacyjny przyjął także, iż Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił, że odwołujący się nie wykazał żadnych obiektywnych okoliczności wyłączających jego odpowiedzialność zgodnie z art. 116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, który do należności z tytułu składek ma zastosowanie na mocy art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Takimi okolicznościami nie są bowiem w szczególności ani przejęcie odpowiedzialności przez Leszka S. za zobowiązania z okresu, gdy prezesem zarządu był wnioskodawca, ani zdarzenia z lipca 2001 r., którego kwestionowana decyzja nie dotyczy. W konsekwencji zaskarżony wyrok uznany został za prawidłowy, co spowodowało oddalenie apelacji Jarosława S.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł wnioskodawca, który zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, przez błędną wykładnię art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie wyrażeń ustawowych dotyczących okoliczności eksulpcyjnych użytych w dyspozycji tego przepisu, a także niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 116 § 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie odpowiedzialności wnioskodawcy za zobowiązania z tytułu składek za miesiąc październik 2000 r. oraz niezastosowanie przepisu art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, z którego dyspozycji wynika, że termin do opłacenia składek z tytułu ubezpieczenia społecznego dla spółek upływa 15 dnia miesiąca następującego po tym, w którym powstał tytuł ubezpieczenia, jak również naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 233 k.p.c., poprzez nierozważenie zebranego materiału dowodowego w zakresie okoliczności eksulpcyjnych wnioskodawcę, a zwłaszcza zeznań obecnego prezesa zarządu spółki. Opiera-

jąc skargę na takich podstawach, odwołujący się wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, iż stwierdzenie bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko spółce nieprawidłowo zostało ograniczone do ustalenia przez komornika skarbowego faktu nieprowadzenia działalności pod wskazanym w aktach rejestrowych spółki adresem. Organy egzekucyjne nie skorzystały z innych środków, jak np. zajęcie konta bankowego i nie umorzyły egzekucji z uwagi na jej bezskuteczność. Zgodnie natomiast z treścią art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, członek zarządu spółki odpowiada za jej zobowiązania wyłącznie w sytuacji, gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, co oznacza, iż dotyczyć ona musi całego majątku spółki, a organ egzekucyjny jest zobowiązany wyczerpać wszystkie możliwości związane z postępowaniem egzekucyjnym. Zdaniem skarżącego, Sądy obu instancji nie dokonały pod tym kątem wystarczającej i właściwej oceny materiału dowodowego.

Autor skargi wskazał ponadto, że Sądy rozpoznające sprawę całkowicie pominęły także istnienie okoliczności uwalniających wnioskodawcę od odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Nie wzięły bowiem pod uwagę, że kondycja finansowa spółki w okresie pełnienia przez niego funkcji członka zarządu nie dawała podstaw do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości bądź wszczęcia postępowania układowego, a wiedza skarżącego na temat finansów spółki była minimalna. Z zeznań świadka Leszka S. oraz treści udzielonego mu pełnomocnictwa wynika bowiem, iż to on zajmował się sprawami spółki, wobec czego tylko on miał wystarczającą wiedzę o rzeczywistej kondycji finansowej PHU V. Spółki z o.o.

Skarżący podniósł także, iż pomimo zebranego w sprawie materiału dowodowego w zakresie ustalenia zobowiązań spółki z tytułu składek za październik 2000 r. oraz okresu formalnego pełnienia przez wnioskodawcę funkcji prezesa jej zarządu (do 28 października 2000 r.) Sąd uznał, że jego odpowiedzialność dotyczy także tego miesiąca, choć z art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, że termin do opłacenia składek dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością upływa 15 dnia miesiąca następującego po tym, w którym powstał tytuł ubezpieczenia. Oznacza to zatem, że odpowiedzialność z tytułu nieuregulowania składek na ubezpieczenie społeczne za październik 2000 r. spoczywała na nowym prezesie zarządu, czego nie uwzględnił Sąd drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw. Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.), do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne stosuje się odpowiednio, między innymi, art. 116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), zaś w myśl art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, do składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Stosownie do treści art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej lub spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu nie wykazał, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy, bądź nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części.

W niniejszej sprawie bezsporne było, że skarżący w okresie ustalonym przez Sąd drugiej instancji pełnił funkcję członka zarządu PHU V. spółki z o.o. w W., która to spółka była dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Z ustaleń faktycznych Sądu Apelacyjnego wynika, że egzekucja zaległości z majątku spółki okazała się bezskuteczna. Tymi ustaleniami Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), albowiem wadliwość podstawy faktycznej może być wyłącznie wynikiem uchybienia pro-

cesowego. Tymczasem skarżący w ramach drugiej podstawy kasacyjnej postawił jedynie zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. Konstruuąc skargę kasacyjną i nadając jej charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, ustawodawca dokonał istotnych zmian w stosunku do kasacji, wprowadzając specjalnego, ale jednak zwyczajnego środka odwoławczego, przysługującego w toku instancji od orzeczeń nieprawomocnych. Jedną z takich zmian jest wyraźne ograniczenie jej podstaw, gdyż jakkolwiek - zgodnie z art. 398³ § 1 k.p.c. - skarga kasacyjna może być oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz na podstawie naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jednak podstawy te zostały w sposób doniosły zreformowane. W stosunku do wszystkich podmiotów wnoszących skargę wyłączono możliwość oparcia jej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Treść i kompozycja art. 398³ k.p.c. wskazują więc, że jakkolwiek generalnie dopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na podstawie naruszenia przepisów postępowania, to jednak z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, choćby naruszenie odnośnych przepisów mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Inaczej mówiąc, niedopuszczalne jest oparcie skargi kasacyjnej na podstawie, którą wypełniają takie właśnie zarzuty.

Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzając nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów. Skoro zatem skarga kasacyjna wnioskodawcy w zakresie drugiej podstawy kasacyjnej opiera się na podstawie naruszenia przepisów postępowania w postaci art. 233 k.p.c., to w tej części nie może być uwzględniona, a co za tym idzie postawione przez skarżącego zarzuty naruszenia prawa materialnego mogą być rozpoznane tylko przy uwzględnieniu ustalonego przez Sąd drugiej instancji stanu faktycznego. Próba podważenia ustaleń faktycznych w przedmiocie bezskuteczności egzekucji zadłużenia z majątku spółki w ramach zarzutu naruszenia prawa materialnego, tj. art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, nie mogła bowiem, z przyczyn wskazanych wyżej, odnieść zamierzonego przez skarżącego skutku.

Wbrew stanowisku skarżącego, Sąd Apelacyjny nie dopuścił się naruszenia art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej również przez uznanie, że wnioskodawca nie wy-

kazał okoliczności, które po myśli tego przepisu zwalniałyby go od odpowiedzialności za zaległości spółki. Przewidziana w tym przepisie odpowiedzialność członka zarządu jest niezależna od tego, czy zadłużenie spółki jest zawinione przez zarząd, czy też powstało z przyczyn leżących po stronie innych organów spółki, jej wspólników lub z przyczyn obiektywnych. Fakt, że zaległości z tytułu składek, których z powodu braku majątku Spółki nie można było wyegzekwować, powstały z przyczyn niezależnych od członka zarządu, nie zwalnia go od odpowiedzialności określonej w powołanym przepisie. Od odpowiedzialności tej członek zarządu może się uwolnić tylko w przypadku wykazania jednej z następujących okoliczności: 1) wniosek o ogłoszenie upadłości został zgłoszony we właściwym czasie, 2) niezgłoszenie wniosku o upadłość nastąpiło bez jego winy, 3) wskazał mienie, z którego egzekucja jest możliwa. Wnioskodawca powołuje się na pierwszą i drugą z tych okoliczności twierdząc, że kondycja finansowa spółki w okresie pełnienia przez niego funkcji członka zarządu nie dawała podstaw do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz że ewentualny brak takiego wniosku był przez niego niezawiniony, gdyż nie znał stanu finansów spółki. Pomijając logiczną sprzeczność w tego rodzaju twierdzeniach, wskazać należy, że powoływanie się przez prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na nieznaną stan finansów spółki jako przyczynę niezgłoszenia wniosku o upadłość, nie jest okolicznością uzasadniającą zwolnienie go od odpowiedzialności za zaległości podatkowe na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej. Zgodnie z art. 201 § 1 Kodeksu spółek handlowych, zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę. Wynika stąd obowiązek posiadania przez każdego członka zarządu elementarnej wiedzy o najważniejszych sprawach spółki. Nieznajomość kondycji finansowej spółki i brak zainteresowania wnioskodawcy tą kwestią stanowi zawinione przez niego zaniechanie wykonywania podstawowych obowiązków. Obowiązki te nakładają na członków zarządu powołane przepisy prawa, nie mogą więc być one przerzucane na inne osoby, w tym przypadku na pełnomocnika Leszka S. Jeżeli zatem przyczyną niezgłoszenia wniosku o upadłość była niewiedza wnioskodawcy, to w żadnym razie nie jest to okoliczność świadcząca o braku winy w rozumieniu art. 116 Ordynacji podatkowej.

Nie wystąpiły też inne niezależne od wnioskodawcy przeszkody uniemożliwiające mu zgłoszenie we właściwym czasie wniosku o upadłość spółki, przy czym nie ma żadnych przesłanek do uznania, że z uwagi na dobrą kondycję finansową spółki w okresie, gdy zarządzał nią skarżący, wniosek taki byłby przedwczesny. Tego

rodzaju twierdzenia wnioskodawcy muszą być uznane za gołosłowne, bowiem nie znajdują żadnego oparcia w ustaleniach faktycznych poczynionych w tej sprawie, zgodnie z którymi zaległości wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie były regulowane przez okres od lutego do października 2000 r. Funkcja przepisu art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej polega zaś na ochronie interesów wierzycieli, w szczególności w sytuacji, gdy jest już wiadomym, że dłużnik nie będzie w stanie wszystkich zaspokoić w całości. Przesłanki uwolnienia się przez członków zarządu spółki od odpowiedzialności za zobowiązania sprowadzają się zatem do wykazania należytej staranności w działaniach zmierzających do wszczęcia postępowania upadłościowego. Nie spełnia tego wymagania podjęcie stosownych czynności w warunkach niweczących cały sens postępowania upadłościowego, co wynika wprost z treści przepisu, w którym mowa o zgłoszeniu wniosku we właściwym czasie. Nie budzi żadnych wątpliwości, że stan faktyczny niniejszej sprawy daje podstawy do stwierdzenia trwałego zaprzestania przez spółkę spłacania zobowiązań wobec ZUS, co generowało konieczność wszczęcia postępowania, którego celem jest ochrona prawna interesów wierzycieli, a czego skarżący bezpodstawnie zaniechał.

Brak jest również możliwości uwzględnienia zarzutu naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz przez niezastosowanie przepisu art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W postępowaniu kassacyjnym można powoływać się na zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego, choćby strona nie wskazywała ich wcześniej. Zarzuty te muszą być jednak odnośzone do stanu faktycznego sprawy stanowiącego podstawę zaskarżonego wyroku sądu drugiej instancji (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1936 r. C.II. 2283/35, OSP 1936 nr 12, poz. 727; z dnia 11 marca 1948 r., Po.C. 59/48, OSN 1948 nr 3, poz. 85; z dnia 23 czerwca 1954 r., 1 CO 21/54, OSN 1955 nr 3, poz. 50; z dnia 29 lipca 1999 r., II UKN 56/99, OSNP 2000 nr 22, poz. 829; z dnia 19 lipca 2001 r., II UKN 475/00, OSNP 2003 nr 8, poz. 210 oraz z dnia 19 sierpnia 2004r., V CK 38/04, Przegląd Sądowy 2005 nr 10, s. 130 z glosą A. Niedużaka). Tymczasem odwołujący się w toku postępowania, zarówno przed Sądem pierwszej, jak i drugiej instancji, nie powoływał się na okoliczności faktyczne, uzasadniające przyjęcie, że zaskarżona przez niego decyzja dotyczy składek należnych również za październik 2000 r. Takiego wniosku nie da się zaś wyprowadzić wprost z treści decyzji, albo-

wiem sformułowanie: „nieopłacanie składek za okres do października 2000 r.” równie dobrze oznaczać może te należności, co do których w tym miesiącu upływał termin zapłaty. Zarzut naruszenia art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych jest więc w istocie bezprzedmiotowy, bo nie dotyczy stanu faktycznego stanowiącego podstawę zaskarżonego wyroku.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy, na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====